

413.doc: Doopsgez.Gemeente Aalsmeer, 5 februari 2012. **Lezingen:** Ex. 13.17-19 en Mc. 1.29-34.
Liederen: openingsld 305, vooraf a/d lezing: 329, schriftld 1: 6, schriftld 2 [TT]: 76.1-4, slotlied 304.

===== "Hij ging op haar toe, nam haar bij de hand en deed haar opstaan"[1.31a] =====

Het gebeurt niet vaak dat een gastpredikant de kans krijgt mee te doen aan het gesprek binnen de gemeente. Maar zo ziet u hoe een leesrooster erin kan voorzie als doopsgezinde gemeente vanmorgen met hetzelfde bezig te zijn als menig andere "kerkgemeente". Zo houden we ook de spanning uit tussen de "Gebedsweek voor de eenheid" en Wereldbroederschapsdag, allebei eind januari. Allebei met hun eigen voorgeschiedenis. Ook de synagoge gaat ons in die leestradietie voor: gisteren is daar het uittochtverhaal gelezen (*parasja Sjemot* "be-sjallach"). Over roeping gesproken! Niet zozeer in de zin van rusteloos voort "gedreven worden" maar in de zin van met zachte drang **gemani-puleerd** worden, de goede kant op:

"toen farao het volk heenzond [*sjallach!*] heeft Elohim die niet geleid [*lo-nacham*] over de weg door het Filistijnse land – hoewel die de meest voor de hand liggende was" [13.17].

Farao "zend niet uit" – dat kan lastig met een volk dat geen thuisbasis heeft - maar "zend weg", oftewel: "zet uit". Dat uitzetten is de bezegeling van een jarenlange gedoogpositie waarin het thuisgevoel door die drie generaties nooit echt ontwikkeld kon worden.

Als farao op het idee komt om dat volkje "uit te zetten" moet dat een bevrijding geweest zijn. Maar is dat niet te gemakkelijk gezegd? Nu ze eindelijk het moment van vertrek bereikt hadden moet weliswaar het idee, dat ze altijd "ongewenste vreemdelingen" gebleven waren, zeer bedreigend geweest zijn, zo niet vernederend. In die zin is uitwijzing zeer verwarrend, omdat je "uitgewezen wordt" (passiv). De ander heeft over jou beslist dat je weg moet wezen. Van farao hebben ze dus geen heil te verwachten en dat blijkt ook als deze zich even later bedenkt [Ex. 13.5]. Maar het getuigenis van Israel ziet de geschiedenis dubbelzinniger. Deze strategie van farao wordt door God gebruikt om er zijn eigen spel mee te spelen: farao's **uit-wijzing** wordt door Elohim gemanipuleerd tot **wijzing**.

De ironie van het verhaal – en daarmee de zelfspot van Israel – laat zien dat God er rekening mee houdt dat niet alleen farao maar ook het volk, Zijn eigen volk, zich wel eens bedenken kan...

"niet de Zeeweg door het Palestijnse land maar de zogenaamde Koninklijke weg dwars door de woestijn naar de uitloper van de Rode Zee" [13.18]

Een omtrekkende beweging dus – het **voor de hand liggende** wordt geschuwd, Elohim zoekt het ver. En wij houden niet zo van vergezochte oplossingen ... Toch is God barmhartig: hij voorziet dat de nieuwe kans tot terugkeer, tot een nieuwe leefruimte wel eens zou kunnen omkeren in een terugkeer naar het oude land: een salto mortale! Niet beseffend dat er nu geen *weg terug* meer is.

Zo bekeken is Elohim een geweldig strateeg en een **mani-pulator** maar dan in positieve zin. De uitwijzing tot hun verderf wordt een nieuwe weg om te gaan; te gaan naar een nieuwe - indertijd ontvluchte - bestemming. Maar het zal nooit meer (alleen) een terugkeer worden. De uitwijzing zal altijd deel van het collectief geheugen blijven: de beenderen van Joseef gaan mee – niet als talisman voor een veilige reis – maar als teken van die herinnering. Herinnering aan de trouw waarmee God zich bindt aan zijn volk en zijn nakomende generaties, ondanks alles.

Een trouw waarmee hij het “nu is het genoeg!” van zijn volk ter harte genomen heeft. Jozef waarvan zijn lotgenoten hebben getuigd en waarin Israel ons voorgaat:

“in zijn [Jozefl ‘s] **omzien** [*pqd*] zal Elohim naar ons omzien”

Met andere woorden God is geen **opziener, geen opdrijver** [*ngs*] – zoals ze zo vaak meegemaakt hadden bij de zoveelste bouw van megaprojecten – maar een **Omziener**.

Zoals het Egypte van toen een “land-van-weg-wezen” betekent zal het eeuwen later een “land van toevlucht” worden voor die andere Joseef met zijn Myriam en het kind. Zo flexibel zijn geloofsverhalen en zo grijpen ze in elkaar. Het breukmoment maakt een nieuwe handreiking mogelijk. Geloofsverhalen verbinden dat ene moment aan het andere. Ook Jezus heeft met zijn ouders – zijn *omzieners* – de vlucht en de terugkeer meegemaakt. De verhalen daarover zullen in het gezin wel de ronde gedaan hebben. Hoe goed het zelfs daar in Egypte was maar toch nooit zoals thuis. Zoals mijn grootmoeder – die met mijn grootvader het hele land moest doortrekken voor zijn werk – nooit tevreden was met het bestaande huis dat zij moest bestieren, maar altijd de laatste standplaats ophemelde, die o wonder plotsklaps in haar waardering was gestegen....

De verhuizing van Egypte terug naar Galilea – de nieuwe veiligheid – geeft het gezinnetje een nieuwe **thuisbasis [land van herkomst?]** vanwaar Jezus zijn eerste navolgers doet uittrekken. Het evangelie van Marcus is vol van die dubbele beweging. Marcus vertelt over Simon en Andreas, Jacobus en Johannes: “en terstond lieten ze hun netten liggen en volgden hem”. Er is een breuk nodig om in beweging te komen, om op pad te gaan. Maar er is ook nog een oudere (nog levende!) generatie: de vader van de twee broers blijft niet alleen achter om het vuile werk te doen. Hij blijft met de dagloners. Al blijft hij – in het nieuwe perspectief van zijn zonen – wel degelijk “achter” [Mc. 1.20/ *aperchomai*]. Wat de kerkelijke gemeente verbindt met de synagogale, is dat beide afhankelijk zijn van dat [uit-]geroepen worden [*ek-kaleoo*] om “als gemeente samen te kunnen komen”.

Zonder dat op-breken, die breuk hebben nieuwe vormen van samenkomen geen kans.

Dat geldt voor alle generaties: voor jong en voor oud. Naar de oude vader wordt **omgezien**, zoals hij op zijn beurt blijft doorgaan om brood en vis op de plank te krijgen. Hij zou niet anders willen, het is zijn beroep. Ook in het evangelie van vanmorgen wordt er omgezien. **Omgezien en gemanipuleerd**. Hier in het de hand reiken van Jezus om te genezen. Zoals ook in het uittochtverhaal de *godspraak* voorkomt: “want Ik, Adonai ben uw Heelmeester” [*rfa*/ Ex. 15.26b]

zo toont Jezus zich hier voor de eerste maal de genezer. Het is sabbat en de leraar met zijn leerlingen komen uit de synagoge in dat andere huis: dat van de schoonouders van Simon. Oftewel het huis van de vrouw van Simon. Simon is de *chattan* - de schoonzoon. Niet onbelangrijk te weten omdat dat onmiddellijk aangeeft dat die schoonmoeder niet zo maar een afgedankt huissloofje is. Integendeel: de hele groep is haar gast. Maar o pech: zij is door ziekte uitgeschakeld en kan in haar eigen huis de honneurs niet waarnemen. Jezus doet er wat aan en hoe! Marcus zegt kort en bondig:

Jezus gaat op haar af, **reikt haar de hand** [*mani-puleert*] haar en deed haar opstaan [*egei-roo*]

...”en zij bediende hen”. Ik heb me altijd zeer ge-ergerd aan dat laatste zinnetje. Zoals ik me heel boos kon maken wanneer ik bij Mennonieten in de Elzas na de zondagdienst uitgenodigd werd om bij

een familie te komen eten. Moeder de vrouw maakte de dienst niet mee want ze moest het zes gangen menu klaarmaken voor de gasten – die als koninkjes aanzaten. En iedereen vond dat de gewoonste gang van zaken!

Terugkomend op deze passage merk ik dat die schoonmoeder helemaal geen sloof is maar hersteld wordt in haar recht en haar eer: het is haar een eer te dienen en dat ik daar niet van gediend ben is een ander probleem. De heren zijn *haar* genodigden, ook Jezus. En hij helpt voor de tweede keer uit : zoals hij deed bij die bruiloft van Kana. En ze hebben wel een goede maaltijd nodig, want bij het vallen van de avond staan ze buiten te dringen voor het spreekuur:

“heel de stad was bijeengekomen (*epi-synagogein!*) bij de deur”.

Al die mensen voor wie de sabbat of de zondag niet het aanbreken van het Koninkrijk kan betekenen.

Iedereen die een verhuizing voor de boeg heeft kent niet alleen de rompslomp maar ook de verbijstering van de dingen waar we in de loop van de tijd aan vast zijn gaan zitten. Dingen, maar ook de plek, de burens, de herinneringen. Er wordt veel meer opgeroepen dan we dachten. Zelfs als we blij zijn dat we mogen vertrekken voelen we toch iets van twijfel: is dit wel de goede keuze? Wat hangt ons boven het hoofd?

Nu kan je een verhuizing moeilijk vergelijken met een uittocht, maar toch: van plek veranderen is meer dan “op een andere plek” gaan zitten. Er komen andere [zin-]vragen om de hoek kijken.

Een Gemeente verhuist zelden! Al is de vanzelfsprekendheid dat men generaties lang op dezelfde plek blijft wonen wel verdwenen. Wij gaan onze kinderen niet achterna. Daarom kan het geen kwaad ons af te vragen in welk verhaal wij ons herkennen:

- in het verhaal van die schoonmoeder die op loopafstand van de synagoge woont en de oude vader die geen pensioen kent en met de dagloners op het meer blijft vissen? Of:
- in het verhaal van de jongens die Jezus achterna gaan – God weet waar naartoe en welke weg ze gaan zullen?

Je zou er bijna twee totaal verschillende gemeente-modellen uit kunnen destilleren: eentje die zorgzaam met de ouderen omgaat en blijft zitten - en eentje die de vrijheid krijgt om uit te breken en beschikbaar te worden voor een totaal andere weg (overigens nooit volgens eigen planning!) Modellen die in hun radicale verschil toch op elkaar betrokken blijven omdat beide zich geborgen weten in dat **omzien** van God voor ons en zijn gemeente. Als dat omzien maar niet begrepen wordt als voorzienigheid! Juist in dat om-zien kan God door-breken. Hij moet wel, want blijven zitten wordt ons fataal. **Vertrouwen op Zijn manipuleren** betekent onzerzijds risico's nemen, in een tijd waarin de tegenkrachten, de [mee-]drijvende krachten – in de verkeerde richting - enorm zijn.

Opgebroken worden om op te breken. Zo krijgt Israel nieuwe toekomst – alleen zo kan de Gemeente haar opdracht vervullen. Zo manipuleert Hij ons niet alleen – zo zal Hij ons ook de hand reiken.